

Náhodné vektory

- Házíme třikrát mincí. Označme X počet líců v prvních dvou hodech a Y počet rubů v posledních dvou hodech.
  - Určete sdružené rozdělení vektoru (X, Y) .
  - Určete marginální rozdělení veličin X a Y . Jsou náhodné veličiny X a Y nezávislé?
  - Spočtěte kovarianci $\text{cov}(X, Y)$ a korelační koeficient ρ_{XY} . Jaký je vztah mezi nezávislostí dvou veličin a jejich kovariancí/korelací?

- Chystáte oslavu narozenin ve své oblíbené restauraci a zvete všechny své příbuzné (budete za ně platit). Množství peněz, které všichni Vaši hosté dohromady projí a propijí (v tisíci Kč), jsou náhodné veličiny X a Y . Ze zkušenosti víte, že vektor $(X, Y)'$ má spojité rozdělení charakterizované sdruženou hustotou

$$f(x, y) = \begin{cases} c(x + y) & \text{pro } 0 < x < 1, 0 < y < 1, \\ 0 & \text{jinak.} \end{cases}$$

- Určete konstantu $c > 0$.
- Jaké je rozdělení částky, kterou zaplatíte jen za nápoje? Jaké je rozdělení obnosu, který padne jen na jídlo? Jsou tyto dvě veličiny nezávislé?
- Spočtěte kovarianci $\text{cov}(X, Y)$ a korelační koeficient ρ_{XY} . Interpretujte.
- Jaká je pravděpodobnost, že za pití zaplatíte více než dvojnásobek toho, co za jídlo?
- Spočtěte $E\left(\frac{1}{X+Y}\right)$.

(Na rozmyšlení: Jak vypadá distribuční funkce $F(x, y)$?)

- Dvojice součástek má dobu životnosti popsanou sdruženou hustotou

$$f(x, y) = \begin{cases} \frac{1}{2} e^{-x-y/2} & \text{pro } x > 0, y > 0, \\ 0 & \text{jinak.} \end{cases}$$

- Jaké je rozdělení dob životnosti jednotlivých součástek? Jsou tyto doby nezávislé?
  - S jakou pravděpodobností první součástka přežije druhou?
- Krajta naklade N vajíček, kde N je náhodná veličina s Poissonovým rozdělením $\text{Po}(\lambda)$, $\lambda > 0$. Pravděpodobnost, že se z vajíčka vylíhne živá krajička, je $p \in (0, 1)$.
    - Jaká je pravděpodobnost, že se vylíhne právě k krajiček? Jaký je očekávaný počet vylíhnutých krajiček?
    - Jaké je rozdělení N , jestliže víme, že se vylíhlo k krajiček?
    - Jsou veličiny udávající počet nakladených vajíček N a počet vylíhnutých krajiček nezávislé?

- Náhodná veličina X má rovnoměrné rozdělení na intervalu $(-1, 1)$. Označme $Y = X^2$. Spočtěte kovarianci veličin X a Y a jejich korelační koeficient ρ_{XY} . Jsou X a Y nezávislé?

- Náhodný vektor $(X, Y)'$ má rovnoměrné rozdělení na množině M , kde

$$M = \{(x, y) : x \in [0, 1], y \in [0, 1], y \geq x\}.$$

- Rozhodněte, zda jsou X a Y nezávislé.
  - Spočítejte $\text{cov}(X, Y)$.
- Nechť $X_1, \dots, X_n$ jsou nezávislé stejně rozdělené náhodné veličiny s distribuční funkcí F a hustotou f . Označme $U = \max_{1 \leq i \leq n} X_i$ a $V = \min_{1 \leq i \leq n} X_i$.
    - Spočtěte distribuční funkci a hustotu veličiny U .
    - Spočtěte distribuční funkci a hustotu veličiny V .
    - Nechť F a f odpovídají rovnoměrnému rozdělení na intervalu $[0, 1]$. Spočtěte v tomto případě $E U$, $\text{var}(U)$, $E V$ a $\text{var}(V)$.

Opakování z přednášky

Kovariance a korelace: Nechť $E X^2 < \infty$, $E Y^2 < \infty$. Kovariance $\text{cov}(X, Y)$ náhodných veličin X, Y je definována jako

$$\text{cov}(X, Y) = E(X - E X)(Y - E Y) = E(XY) - (E X)(E Y).$$

Koeficient korelace $\text{cor}(X, Y) = \rho_{XY}$ je definován jako

$$\rho_{XY} = \frac{\text{cov}(X, Y)}{\sqrt{\text{var } X} \sqrt{\text{var } Y}},$$

je-li $\text{var } X, \text{var } Y > 0$. Platí vždy $-1 \leq \rho_{XY} \leq 1$.

Marginální rozdělení:

- (a) Jestliže má $\mathbf{X} = (X, Y)^T$ spojité rozdělení s hustotou $f(x, y)$, pak marginální hustotu veličiny X spočteme jako

$$f_X(x) = \int_{-\infty}^{\infty} f(x, y) dy.$$

Podobně pro marginální hustotu f_Y veličiny Y .

- (b) Jestliže má $\mathbf{X} = (X, Y)^T$ diskrétní rozdělení a nabývá pouze hodnot (x_i, y_j) , pak marginální rozdělení veličiny X spočteme jako

$$P(X = x_i) = \sum_j P(X = x_i, Y = y_j).$$

Nezávislost:

- (a) Jestliže má $\mathbf{X} = (X, Y)^T$ spojité rozdělení s hustotou f , X má marginální hustotu f_X a Y má hustotu f_Y , pak jsou veličiny X, Y nezávislé právě tehdy, když

$$f(x, y) = f_X(x) f_Y(y) \text{ pro s.v. } (x, y) \in \mathbb{R}^2.$$

- (b) Jestliže má $\mathbf{X} = (X, Y)^T$ diskrétní rozdělení a nabývá pouze hodnot (x_i, y_j) , pak jsou veličiny X, Y nezávislé právě tehdy, když

$$P(X = x_i, Y = y_j) = P(X = x_i) P(Y = y_j) \text{ pro všechna } x_i, y_j.$$

Beta funkce: Při výpočtech se někdy hodí používat tzv. **beta funkci**, která je pro $a, b > 0$ definovaná jako

$$B(a, b) = \int_0^1 x^{a-1} (1-x)^{b-1} dx.$$

Souvislost s gama funkcí (viz předchozí cvičení):

$$B(a, b) = \frac{\Gamma(a) \Gamma(b)}{\Gamma(a+b)}.$$

Výsledky

1.(a) sdružené rozdělení:

		Y		
		0	1	2
X	0	0	1/8	1/8
	1	1/8	1/4	1/8
	2	1/8	1/8	0

(b) marginální rozdělení: $P(X = 0) = 1/4$, $P(X = 1) = 1/2$, $P(X = 2) = 1/4$, totéž pro Y . Veličiny X a Y jsou závislé.

(c) $\text{cov}(X, Y) = -1/4$, $\rho_{XY} = -1/2$. Platí: X, Y nezávislé (a ex. $E X^2, E Y^2$) $\Rightarrow \text{cov}(X, Y) = 0$. Opačné tvrzení obecně neplatí.

2.(a) $c = 1$,

(b) $f_X(x) = x + 1/2$ pro $x \in (0, 1)$ a $f_X(x) = 0$ jinak; $f_Y(y) = y + 1/2$ pro $y \in (0, 1)$ a $f_Y(y) = 0$ jinak; veličiny X a Y jsou závislé,

(c) $\text{cov}(X, Y) = -1/144$, $\rho_{XY} = -1/11$,

(d) $P(Y > 2X) = 5/24$,

(e) $E\left(\frac{1}{X+Y}\right) = 1$.

3.(a) obě součástky mají exponenciální rozdělení: $f_X(x) = e^{-x}$ pro $x > 0$ a $f_X(x) = 0$ jinak, $f_Y(y) = \frac{1}{2}e^{-y/2}$ pro $y > 0$ a $f_Y(y) = 0$ jinak; doby životnosti jsou nezávislé,

(b) $P(X > Y) = 1/3$.

4.(a) $P(X = k) = (\lambda p)^k e^{-\lambda p} / k!$, $k = 0, 1, \dots$ tj. počet narozených krajiček má Poissonovo rozdělení $\text{Po}(\lambda p)$ a tedy $E X = \lambda p$,

(b) $P(N = n | X = k) = \frac{\lambda^{n-k} (1-p)^{n-k}}{(n-k)!} e^{-\lambda(1-p)}$ pro $n = k, k+1, \dots$,

(c) veličiny jsou závislé.

5. $\rho_{XY} = 0$, veličiny jsou závislé.

6. (a) Veličiny X a Y jsou závislé, (b) $\text{cov}(X, Y) = 1/36$.

7.(a) $F_U(u) = [F(u)]^n$, $f_U(u) = n[F(u)]^{n-1} f(u)$,

(b) $F_V(v) = 1 - [1 - F(v)]^n$, $f_V(v) = n[1 - F(v)]^{n-1} f(v)$,

(c) $E U = n/(n+1)$, $\text{var}(U) = n/[(n+1)^2(n+2)]$,
 $E V = 1/(n+1)$, $\text{var}(V) = n/[(n+1)^2(n+2)]$.